

**Wytyczne do przeprowadzania
badań ankietowych w ramach
programu “Wzajemnie
potrzebni”**

Etap I

czerwiec - lipiec 2023

Kancelaria Prezesa
Rady Ministrów

Celem prowadzonych badań jest identyfikacja potrzeb, zasobów i barier Realizatorów projektów ukierunkowanych na stworzenia efektywnego systemu średnio- i długoterminowej pomocy i włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (m. in. w zakresie zaspokajania potrzeb w obszarze mieszkalnictwa, rynku pracy, edukacji i innych usług społecznych) w celu profesjonalnej realizacji zadania i osiągnięcia zakładanych rezultatów.

Każdy Realizator przed rozpoczęciem działań projektowych jest zobowiązany przeprowadzić badania społeczne z wykorzystaniem kwestionariuszy ankiet, przygotowanych przez Zespół Ekspertów Stowarzyszenia Wspierania Aktywności BONA FIDES. Pierwszy etap badań ankietowych zostanie zrealizowany w okresie czerwiec – lipiec 2023 r.

Badania należy przeprowadzić wśród czterech grup respondentów:

1. Przedstawicieli organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.
2. Rodzin - obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.
3. Przedstawicieli Jednostek Samorządu Terytorialnego, działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.
4. Przedstawicieli społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.

Przyjęcie takiego założenia wiąże się z przyjętym rozumieniem pojęcia integracji społecznej i międzykulturowej, które zakłada, że integracja społeczna to tendencja do tego, aby osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym miały możliwość pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, a tym samym mogły cieszyć się odpowiednim poziomem życia. Integracja społeczna dotyczy przede wszystkim ludzi lub grup ludzi, którzy znajdują się w sytuacji deprivacji, segregacji lub marginalizacji. Z kolei integracja międzykulturowa zakłada poszerzanie własnej tożsamości jednostkowej i społecznej przez kontakt z innymi kulturami, kształtowanie rozumienia odmienności kulturowych, wyzbywanie się uprzedzeń i stereotypów (np. etnicznych bądź religijnych) oraz propagowanie postaw tolerancji i dialogu. Celem integracji społecznej jest kompleksowa poprawa

warunków życia jednostek, zaoferowanie im takich samych możliwości kształcenia, zatrudnienia i gospodarki, z jakich korzysta reszta społeczeństwa. Integracja społeczna oznacza więc dostęp do systemu edukacji i zdrowia, możliwości pracy, możliwość posiadania przyzwoitych mieszkań, bezpieczeństwo obywateli itd.

Aby oba procesy były możliwe do zrealizowania w proces integracji muszą zaangażować się na równi same osoby zagrożone wykluczeniem, deprywacją potrzeb i marginalizacją (w tym przypadku Ukraińcy i ich rodziny dotknięte deprywacją potrzeb w swoim kraju dotkniętym wojną) oraz pozostałe podmioty życia społecznego, z jednej strony gwarantujące formalne zaspokojenie potrzeb - samorząd oraz przedstawiciele dwóch grup wspierających proces włączenia społecznego, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe. Wreszcie czwarty podmiot - społeczność do której grupa zagrożona wykluczeniem miałaby być włączona.

Integracja jest rozpatrywana na czterech zasadniczych płaszczyznach, które są połączeniem integracji systemowej i społecznej:

- Integracja kulturowa (akulturacja) rozumiana jako nabycie kulturowych zasad niezbędnych do odnajdywania się w różnych sytuacjach oraz nabycie kompetencji językowej; znajomość języka kraju osiedlenia jest najważniejszym aspektem integracji,
- Integracja strukturalna (umiejscowienie) rozumiana jako osiągnięcie określonej pozycji w społeczeństwie. Integracja strukturalna odnosi się do statusu prawnego imigrantów (posiadanie obywatelstwa, pobytu stałego, czasowego itp.), osiągnięć zawodowych i kwalifikacji oraz częstotliwości kontaktów społecznych,
- Integracja społeczna (interakcje) rozumiana jako indywidualne nastawienie, interakcje w przestrzeni publicznej oraz prywatne relacje społeczne imigrantów/ek. Interakcje opierają się na kontakcie i zawsze wiążą się z kosztem: czasu, energii itp. Dlatego imigrantom może być łatwiej budować relacje społeczne we własnej „społeczności narodowej”, w ojczystym języku; oczywiście taka postawa może ograniczać kontakty ze społecznością przyjmującą,
- Integracja identyfikacyjna (wymiar emocjonalny) rozumiana jako emocjonalna oraz poznawcza relacja ze społeczeństwem, która może się opierać na wartościach, poczuciu obywatelskiej powinności lub „życzliwej” obojętności. We współczesnych społeczeństwach mamy do czynienia przede wszystkim z pozytywną obojętnością oraz obywatelską odpowiedzialnością.

Charakterystyka i liczebność respondentów:

1. Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.

Do tej grupy respondentów należy włączyć:

- kierownictwo OPS i PCPR, pracowników socjalnych, asystentów rodziny,
- kierownictwo DPS, WTZ, ZAZ,
- kierownictwo i pracownicy CUS,
- kierownictwo PUP, doradców zawodowych, pośredników pracy
- przedstawiciele organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, działających na rzecz integracji społecznej,
- przedstawiciele spółdzielni socjalnych i podmiotów ekonomii społecznej,
- przedsiębiorców zatrudniających/ zainteresowanych zatrudnieniem obywateli Ukrainy,
- przedstawiciele Lokalnej Grupy Działania,
- członkinie i członków Kół Gospodyń Wiejskich oraz Ochotniczych Straży Pożarnych,
- dyrektorów i wicedyrektorów szkół, przedszkoli, żłobków, świetlic oraz nauczycieli zaangażowanych w integrację społeczną i edukacyjną dzieci i młodzież z Ukrainy,
- przedstawiciele instytucji kultury i bibliotek gminnych/ miejskich,
- przedstawiciele organizacji i klubów sportowych,
- przedstawiciele zakładów opieki zdrowotnej,
- przedstawiciele Kościołów i związków wyznaniowych.

W przypadku gmin wiejskich należy zbadać przedstawicieli (wszystkich kierowników i wszystkich lub minimum 5 pracowników losowo dobranych) wszystkich wyżej wymienionych instytucji, które działają na terenie gminy.

W przypadku gmin wiejsko-miejskich i miejskich należy zbadać o celowy, losowy dobór próby oraz przebadanie respondentów z każdej wymienionej wyżej instytucji (wszystkich kierowników oraz losowo dobranych minimum 5 pracowników/przedstawicieli każdej instytucji).

2. Rodziny - obywatele Ukrainy przebywający w Polsce.

Badaniami ankietowymi należy objąć wszystkich obywateli Ukrainy powyżej 16 roku życia, którzy mają skorzystać z usług zaplanowanych w projekcie lub minimum 30 osób.

Należy zadbać o dobór próby w której znajdą się: (1) młodzież, (2) rodziny z dziećmi, (3) osoby samotne, (4) seniorzy.

3. Przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego, działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.

Do tej grupy respondentów należy włączyć:

- wójta/ burmistrza/ prezydenta i ich zastępców
- radnych gminnych/ miejskich, członkowie rad dzielnic
- sołtysów
- przedstawicieli wydziałów oświaty
- przedstawicieli urzędów stanu cywilnego
- przedstawicieli wydziałów gminnych/ miejskich, zajmujących się programami społecznymi, mieszkaniowymi itp.

Należy zbadać wszystkich wskazanych przedstawicieli JST (wójt/burmistrz/prezydent, rada, sołtysi) i kierownictwo oraz wszystkich lub minimum 5 pracowników poszczególnych wydziałów (losowo dobranych).

4. Przedstawiciele społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.

Badaniami ankietowymi należy objąć minimum 300 przedstawicieli lokalnej społeczności powyżej 18 roku życia. Należy zadbać o losowy dobór próby - różnorodność pod względem płci, wykształcenia, status na rynku pracy.

W grupie powinno się znaleźć minimum:

- wiek produkcyjny mobilny (18- 44 lat) - 100 osób
- wiek produkcyjny niemobilny (45-59 lat) - 100 osób
- wiek poprodukcyjny (60 lat i więcej lat) - 100 osób

Respondenci z tej grupy nie mogą jednocześnie należeć do wcześniej opisanych trzech grup.

Badania będą miały charakter anonimowy i będą mogły być przeprowadzone z wykorzystaniem kwestionariuszy ankiet w wersji elektronicznej (Formularz Google) lub papierowej. Po stronie Realizatorów osobą odpowiedzialną za prawidłowe przeprowadzenie badania będzie specjalista ds. Integracji. Każda wyłoniona w konkursie Gmina otrzyma 4 linki do 4 ankiet (zostaną opracowane oddzielne ankiety dla każdej z wyżej wymienionych grup) oraz ankiety w wersji elektronicznej w formacie pdf (do wydruku). Realizator zapewni również ankietę w języku ukraińskim i rosyjskim do badania grupy 2 (Rodziny - obywatele Ukrainy przebywający w Polsce). W przypadku badań wersją papierową specjalista ds. integracji będzie zobowiązany wprowadzić wyniki takiego badań do ankiety w wersji elektronicznej. Szczegółowe wytyczne dla specjalistów ds. integracji zostaną przekazane Realizatorom wraz z kwestionariuszami ankiet, po podpisaniu umów na realizację Programu. Dla specjalistów ds. integracji zostanie też przeprowadzone szkolenie dotyczące zasad prowadzenia tych badań społecznych. Badania należy przeprowadzić tylko i wyłącznie na terenie gminy, w której będzie wdrażany Program.

Na zakończenie projektu, w listopadzie 2023 roku, ponownie zostaną przeprowadzone badania czterech grup społecznych, z wykorzystaniem ankiet (te same i podobne pytania) oraz metodą FGI i CATI, których celem będzie ewaluacja projektu oraz ocena efektywności podjętych działań w obszarze integracji społecznej i międzykulturowej.